

Oponentský posudek
bakalářské práce Barbory Bartoňové
Básně T. R. Fielda 1954 – 1955

Stavba práce:

Předložená práce odpovídá zadání, stavba je logická a přehledná, odpovídající stanovenému zadání a abstraktu. Sympatické je, že si autorka zvolila méně známého autora a specifický výsek jeho tvorby, který porovnává s některými jinými jeho texty. Lze pouze připomenout, že v uvedených letech psal Field i jiné básně než pouze s tematikou psychiatrické léčebny a nabízela se tedy možnost širší komparace. Autorka si ostatně v motivické analýze správně povšimla, jak i do Fieldových textů z psychiatrické léčebny proniká vnější tematika.

Hloubka provedené analýzy:

K účelu bakalářské práce je analýza zřejmě přiměřená. Autorka se soustředila na básně z tematikou psychiatrické léčebny. Měla však porovnat texty dochované v pozůstalosti (pod názvy Šestnáct pavilonů či Dvakrát osm pavilonů) s editorským uspořádáním P. Kovaříka (pod názvem Morodochium, a to v trojí různé podobě, 1989, 1990, 1998). Takto přisuzuje některé prvky kompozice sbírky (podle edice z roku 1998) mylně Fieldovi.

Autorčin oblíbený termín je „mystifikace“; její práce poněkud trpí jeho nadužíváním, přitom ne vždy ve stejném významu, k jakému se s odvoláním na Jana Mukařovského hlásí (na str. 47). Jinde se opět v této souvislosti odvolává na pojetí V. Boreckého či L. Merhauta. Za výstižnější a plodnější lze považovat autorčiny úvahy o Fieldově stylizaci. Kapitoly věnované teoretickému rozboru Fieldových textů by si určitě zasloužily více propracovat, jsou poněkud stručné a často i vágní.

Vhodnost použitých metod:

Autorka sice pracovala s fondem pozůstalosti v LA PNP, ale vytěžila z něj poměrně málo. Například v části životopisné lze dohledat více, a to pro nejrůznější období, včetně padesátých let. V mnohých částech má práce charakter kompilační, využívá vedle prací Vladimíra Boreckého (o humoru a komice) v značné míře prací P. Kovaříka o T. R. Fieldovi. Problém je, že Kovaříkovy práce v textu bohatě cituje, či na ně odkazuje, avšak v seznamu literatury je neuvádí, resp. uvádí pouze publikace textů T. R. Fielda Kovaříkem editované. (Studie Vladimíra Boreckého v literatuře uvádí správně.)

V práci se vyskytuje jistá terminologická nejasnost, např. „souborná sbírka“. Mělo by být jasněji rozlišeno, kdy jde o sbírku, výbor, či souborné vydání díla. Zejména v případě dvou rozdílných publikací s názvem Kosočtverce na ohradách (1930 a 1998) může docházet k nejasnostem. Autorka v celé práci opakovaně píše PRAKŠNO místo PRAKRŠNO a tento text nazývá sbírkou – ve skutečnosti však jde o jakýsi výkladový slovník termínů postav a míst spjatých s bohem Lomikelem. To, co autorka nazývá mystifikací, je spíše čirá básníková imaginace a lingvistická hra.

Závěry:

Autorka se podle vlastních slov pokouší odpovědět na otázky po významu Fieldova básnického díla. Konstatuje, že „T. R. Field byl v každém případě tvůrcem literatury okrajové, a to ať jeho dílo vnímáme z perspektivy doby jeho vzniku nebo z perspektivy dnešní. Nikdy nevstoupil ve všeobecnou známost a i jeho vliv na další literáty je poměrně zanedbatelný (prokazatelně na Fieldovu tvorbu navazuje snad jen Ervín Hrych v Krhútské kronice)“.

Ve Fieldově „okrajovosti“ se nepochybně nemýlí. Jen pro upřesnění – Hrych nebyl a ani dnes není jediným, kdo na Fielda navazoval. Zajímavé je, že Field byl znám i oblíben mladší generací i v 70. a 80. letech, celá léta rozvíjelo Fieldovu poetiku a tvorbu pražské divadlo Dostavník, některé skupiny zhudebňovaly jeho verše, samizdatově vyšly tři Fieldovy sbírky i část pozůstalosti (o tom se autorka nezmiňuje). A rovněž dnes existují autoři, kteří se k němu hlásí (např. Pavel Weigel). Že

se před rokem 1989 o Fieldovi oficiálně mlčelo, vůbec nic neznamená. Oficiálně se přece mlčelo o velké části české literatury. Výmluvný je ovšem fakt, že roku 1982 byl Field zařazen do torontského Slovníku českých spisovatelů (ed. Jiří Brabec, Jiří Gruša, Igor Hájek, Petr Kabeš, Jan Lopatka, nakl. Sixty-Eight Publishers) založeného už na předchozích dvou vydáních v edici Petlice. Otázka je, co autorka považuje za „všeobecnou známost“ – to je poněkud vágní pojem. Mám za to, že i přes dlouhodobé oficiální mlčení se o Fieldovi přece jen vědělo.

Dále se autorka domnívá, že „okruh jeho čtenářů pravděpodobně nikdy nebude příliš velký“. Nelze autorce její domněnku vymlouvat, ničím ji však nedoložila. Lze uvést, že výbor Lomikel a jiné zádrhele (1990) vyšel v nákladu 30 000 výtisků, což je u poezie náklad naprosto nevídaný. A roku 2003 vydalo nakladatelství Dokořán ve spolupráci s nakladatelstvím Argo opakovaně další výbor z Fieldovy poezie.

Vlastní přínos:

Autorku píše výstižně: „Field byl spíše typem člověka, který jde svou cestou napříč dobovými požadavky, konvencemi i módou a „vede si svou“ za všech okolností.“ I když tato myšlenka není nikterak objektivní, je správná. Ovšem paralela s undergroundem je poněkud diskutabilní. Ač se to zdá být neuvěřitelné, Field se opravdu cítil dobře mezi některými lidmi z tehdejšího svazu spisovatelů a byl členem KSČ.

Autorka si správně všimá, že „literatura a jazyk (a to ať hovoříme o zkoumání jazyka českého nebo o studiu jazyků cizích) byla pro Fielda velkým životním zájmem a jeho znalosti v těchto oblastech jsou vskutku hluboké“. V práci se hovoří i o středoškolském profesorovi Jakubu Hronovi, o němž Field napsal také delší báseň. Právě on byl i přes zjevnou „patafyzičnost“ svých textů Fieldovi blízký svým obdobným zájmem o filologii (viz Hronovy práce Přípona tvorebná „ba“ v úpravě zákonitě, Důležitost kořenů slovných v řeči lidské aj.).

Sympatické je hledání spojitostí mezi Fieldem a Egonem Bondym. Zde se autorka nemýlí. Oba dva měli obdobná ideová východiska a opravdu nelze vyloučit, že se v některou dobu mohli setkat, např. v 60. letech prostřednictvím Jany Krejcarové-Černé, občasné lektorky Divokého vína, časopisu, jenž Fieldovi poskytl dost prostoru.

Provedení:

Až na některé překlady (z nich nejzásadnější je přejmenování textu Prakršno na Prakšno) a malé nedostatky v interpunkci je práce provedena pečlivě, členěna je logicky, snad by si místy zasloužila lepší stylistické propracování. Závažnější je neuvedení hojně citovaných prací (P. Kovaříka) v seznamu literatury.

Zhodnocení:

Z oponentského hlediska lze i přes uvedené výtky lze předloženou práci obhájit – od autorky bych však očekával, že při ústní obhajobě podrobněji osvětlí, v čem spatřuje ve Fieldově díle (či dokonce životě) mystifikaci podle pojetí Jana Mukařovského, na něž odkazuje. V závislosti na úspěchu ústní obhajoby navrhuji hodnocení: velmi dobře minus až velmi dobře.

PhDr. Petr Kovařík

V Praze dne 2. září 2012

Jako přílohu uvádím alespoň některé oponentské a diskusní poznámky:

Str. 8: Autorka mylně uvádí časové rozmezí předmětných básní 1954 – 1995 (jde zřejmě jen o překlep), ovšem v celé práci opakovaně Fieldův text Prakršno mylně nazývá Prakšno.

Str. 10: Prakršno není sbírka, ale výkladový slovník.

Str. 11: Rodný dům T. R. Fielda, dnes není totožný s kolejí Arnošta z Pardubic.

Str. 13: Autorka opakovaně označuje Prakršno za mystifikační dílo. Měla by tedy vysvětlit, v čem tuto mystifikaci spatřuje a proč o tomto textu hovoří jako o mystifikačním. (Teprve na straně 47 v poznámce pod čarou uvádí, že vychází z pojetí Jana Mukařovského: „...vycházíme v této práci z pojetí Jana Mukařovského, jak jej podává v knize Studie z estetiky. Mystifikací rozumí Mukařovský fiktivní projev, jehož cílem je recipienta oklamat, tedy vlastně lež. Fiktivní projev, jehož cílem není oklamat recipienta, ale například ukázat mu jinou skutečnost, než je ta, kterou žije, za mystifikaci nepovažuje.“ Tím spíš si autorka přímo protičeří, protože právě takový text, jakým je Prakršno, by Mukařovský těžko za mystifikaci označil.)

Autorka píše v souvislosti s Fieldovým pobytem v Anglii: „Zde bychom také patrně našli počátky jeho filologického zájmu o cizí jazyky a o jazyk jako takový vůbec.“ Nikoliv, tento zájem pramení už z dětství a byl ovlivněn básnickovým strýcem, kterého sám Field pro jeho znalost množství jazyků označil jako „pravého Mezzofantiho“. Tento strýc údajně spolupracoval i s Jaroslavem Vrchlickým, který, jak známo, za pomoci podstročnicků překládal z mnoha jazyků.

Str. 15: Field nepřestál dobu protektorátu „v relativním bezpečí“, naopak byl vyšetřován gestapem, byly mu zabaveny rukopisy, ukryval se jako pacient na psychiatrické klinice atd. Pokud jde o situaci T. R. Fielda za protektorátu, zmiňují se o ní (v souvislosti s nálezem Fieldova rukopisu) v knize Literární otazníky (2005, kapitola Básnické i skutečné facky T. R. Fielda).

Autorka píše, že „V těchto místech (...) Kovaříkův text začíná ztrácet na podrobnosti. Ve snaze osvětlit další okamžiky Fieldova života se tedy budeme místy dostávat na tenký led.“. Hodnotí autorka text, z nějž zcela neoriginálně čerpá, anebo by právě zde spíše měla provést vlastní výzkum? Fond Fieldovy pozůstalosti v LA PNP poskytuje dostatek materiálu i dalších podrobností k životopisu, měla by tedy čerpat z tohoto fondu a nikoli pouze z rozsahově omezené studie, která byla vydána jen jako doslov k čtenářskému výboru. Ve fondu by našla např. doklady o tom, jaké měl básník problémy s bydlením, se stížnostmi místní organizace KSČ atd. Otázka ale je, jaké podrobnosti by si přála, jaké podrobnosti postrádá. Nemůže spoléhat na to, že text vydaný jako doslov k čtenářskému výboru jí poskytne vše, co by si přála.

Pozn. pod čarou 5: Autorka se mylí – vinárnu Taverna neprovozoval Field ve dvacátých letech, ale pronajal si ji v roce 1915.

Pozn. pod čarou 6: „Básně z této rubriky vydal později Petr Kovařík ve sbírce Lomikel a jiné zádrhele, některé však vyšly knižně již za autorova života, a to ve sbírce Kosočtverce na ohradách.“ Především by autorka měla rozlišovat mezi sbírkou, výběrem a souborným vydáním. Lomikel a jiné zádrhele není sbírka, ale pouhý výběr z textů, a to knižně vydaných i nevydaných. Pokud jde o epigramy z rubriky Literární zádrhel, otiskoval je autor za svého života v Trnu a jsou zařazeny nejen ve sbírce Kosočtverce na ohradách (1930), ale také ve sbírkách Kruhy pod očima (1933) a Lomikel na dlásnech (1937), všechny ostatní jsou pak v souborném vydání díla Kosočtverce na ohradách (1998). Jen na okraj: v časopise Trn byla rubrika Literární zádrhel uvedena informací, že název byl převzat z dosud netištěné sbírky T. R. Fielda a že věci zde otištěné jsou ukázkou z chystané autorovy knížky.

Str. 16: „V padesátých letech je Field členem Československého svazu spisovatelů. Otázka, co podivína Fieldova ražení, který před válkou netíhl k žádnému literárnímu uskupení, vedlo k tomu, aby se stal členem uskupení takto oficiálního, zůstane patrně nezodpovězena.“ Je třeba znát dobový kontext. Autor se nemohl členem Svazu stát pouzera základě vlastního rozhodnutí. Svaz československých spisovatelů (tak zněl správný název) byl organizací přísně výběrovou a ideologickou a Field se mohl členem stát pouze díky svému členství v KSČ a také pro někdejší

spolupráci s levicově orientovaným časopisem Trn. A pokud jde o mecenášství, nešlo pouze o stipendia spisovatelského svazu, ale např. o poměrně štědré příspěvky ministra Zdeňka Nejedlého, jemuž Field opakovaně posílal básně k narozeninám. Nejedlý se mu odvděčoval finanční částkou. Předchůdcem komunistického Čs. svazu spisovatelů byl až do roku 1949 Syndikát českých spisovatelů (ten nebyl výběrový), do něhož se Field přihlásil už v srpnu 1945. Do přihlášky napsal: „Členství nyní nutně potřebuji. Jsem ženat.“

Str. 16: Co chce říci autorka větou „Vzhledem k tomu, že celý Fieldův život byl prodchnut mystifikací...“? To by potřebovalo upřesnit a doložit.

Str. 17: Autorka píše: „Bohužel je velmi problematické tyto pobyty přesněji datovat a určit jejich délku.“ Osobně mám za to, že pro význam Fieldovy tvorby z tohoto období není rozhodující přesné datum, ale kdyby se mě byla dotázala třeba mailem, sdělil bych jí je. **Na straně 18 i dále** autorka rozvíjí úvahy o tom, kdy Field v léčebně byl a kdy nebyl. Není to tak složité. Těch pobytů bylo několik (v letech 1954–1955 celkem čtyři) a mělo to své důvody. Nechtěl jsem o tom psát více, než bylo nutné pro souvislosti s jeho tvorbou, jednak s ohledem na (byť již nežijícího) autora samého, jednak s ohledem na žijící autorovy příbuzné. A toto stanovisko zastávám i dnes. Ostatně autor pobytů v psychiatrických léčebnách bylo více i dříve než v padesátých letech (zmiňuji se o tom v ediční poznámce k vydání knížky Morodochium (1989 samizdat Pražské imaginace, 1990 druhé vydání tamtéž). Všimněme si, že první básně, kde se vyskytuje slovo „morodochium“ je datována rokem 1918!

Str. 17: V poznámce pod čarou autorka píše: „Field se svými nápady i texty zacházel jako s veřejným majetkem...“ Pokud jde o své autorství, Field si je až žárlivě střežil. Řada textů v pozůstalosti (LA PNP) to bohatě dokládá, ostatně je to zřejmé i z publikované diskuse o Prackršnu a Krhútské kronice Ervína Hrycha a dříve již např. z Fieldovy obhajoby autorství říkanky Těžký život ježka či písně Mým domovem tichá je putyka.

Str. 19: Připomínám, že název Morodochium jsem zvolil pro sbírku sám. Autor s velkou pravděpodobností tyto básně nepsal se záměrem je publikovat. Na rozdíl od jiných Fieldových konvolutů, které jako výkaz své práce, případně k publikaci, zasílal především J. Nohovi či V. Lacinovi, neexistuje doklad o tom, že by jim posílal i básně z Bohnic. Svému souboru bohnických veršů (viz jeho pozůstalost) dával názvy Dvakrát osm pavilonů či Šestnáct pavilonů (podle dochovaných různě variovaných verzí chtěl každému z tehdejších pavilonů věnovat básně; bohnická léčebna tehdy skutečně měla právě 16 pavilonů) a různě jej obměňoval, podobně jako názvy jiných svých souborů veršů. Pokud jde o úvahy o Fieldově alkoholismu a depresích, o jeho diagnóze se ví, ale není třeba se o ní šířit, nemluvě o tom, že autor by si to opravdu nepřál. S humorem mluvil (a psal) v závěru života pouze o své opakované mrtvici (Sveřepě mě klepla pepka...).

Str. 21: Autorka v různých obměnách opakuje tvrzení, že „svá díla dával v plen k všeobecnému potěšení a obveselení“. Neplatí to zdaleka všeobecně. Určitě se leckdy rád předváděl, chrлил nápady (vzpomínal na to např. spisovatel Vladimír Neff), často šlo spíše o momentální improvizace, ale nedá se říci, že by „svá díla dával vplen“. Na téže stránce: „sbírku Morodochium sám důsledně uspořádal a stejně tak i sbírku Šídlo v pytli“ – to neodpovídá zcela pravdě (viz výše). Ve fondu pozůstalosti je sice relativně uspořádaný soubor Šídlo v pytli, ale zároveň je to pouze jeden z názvů, o němž v padesátých letech (vedle některých jiných) uvažoval. Básně byly neustále přepisovány, autor z nich sestavoval různé (někdy i náhodné) konvoluty a pak je opět přerazoval (mají i jiné názvy, např. Na suchary buchary, Jedovaté peroxidy, Relativistický zádrhel atd.). Ovšem je třeba vzít v úvahu, že v LA PNP není vše, co se z Fieldových textů dochovalo.

Autorka píše: „Těžko také soudit, zda mu byl dříve osud jeho díla celkem lhostejný, a proto se o své básně a nápady nijak zvlášť nestaral, nebo zda byl zkrátka jen příliš lehkomyšlný.“ Naopak Field se o své básně a nápady velmi staral, stále je shromažďoval, pokud je někomu dal či půjčil, vyžadoval jejich vrácení, zapisoval si jejich seznamy, a to i tehdy, kdy je předkládal příslušným komisím svazu spisovatelů jako doklad své literární práce. Ale v padesátých letech tyto verše neměly šanci na

vydání a Field se vzhledem ke svému stylu života a nemoci nedokázal soustředit k důslednější práci.

Autorka cituje z mého textu, že autor knížky vydal „vlastním nákladem“, ale já píši o „soukromém nákladu“ – to je rozdíl. Vydavateli ve skutečnosti byli Fieldovi movitější přátelé – J. E. Novák (Kosočtverce na ohradách), Roba Wiesner (Kruhy pod očima), Dr. Karel Tamele (Lomikel na dlásnech). V poznámce pod čarou místo „Jiskérky v koutečku země“ má správně být „Jiskérky z koutečku země“.

Str. 22: Autorka o Morodochiu píše: „Že Field zamýšlel tuto sbírku vydat, je zřejmé z pečlivosti, u něj jindy nevidané, kterou básním věnoval.“ Na vydání básní z Bohnic autor asi nepomýšlel (viz poznámku ke str. 19).

Str. 21–23: Nerozumím tomu, proč se autorka zabývá sbírkami Kosočtverce na ohradách a Lomikel na dlásnech a doprostřed mezi ně zařadila Morodochium. To nemá logiku. Sbírkou Kosočtverce a Lomikel byl vydány v třicátých letech a mezi nimi ještě vyšla sbírka Kruhy pod očima (1933), o níž autorka nepíše vůbec. Přitom právě tato sbírka nejvíce vypovídá o době a o autorově rozpoložení. Morodochium jsou texty z pozůstalosti, vydané třikrát a uspořádání se pokaždé poněkud liší.

Str. 23: V souvislosti se sbírkou Lomikel na dlásnech autorka opět píše o mystifikaci. Dokonce takto: „Celá sbírka je potom prodchnuta mystifikací a jazykovými experimenty.“ Opravdu by měla vysvětlit, co si představuje pod pojmem „mystifikace“. Pokud jde o jazykový experiment, je zde pouze báseň Žalobej, která pochází z doby, kdy autor vymýšlel mytologii svého Lomikela a s ním také souvisí, Borecký v souvislosti s tímto textem mluvil o „hláskovém symbolismu“. Dále sbírku z celé poloviny tvoří oddíl Literární zádrhel, kde jsou většinou přetištěny epigramy uveřejněné už roku 1929 v Trnu. Mystifikačního v ní však nevidím opravdu nic.

Str. 24: V podkapitolce „3.2.1 Kulturní a společenský kontext vzniku sbírky Kosočtverce na ohradách“ jsou poněkud nekonkrétní věty či diskutabilní paušalizace: „Období první republiky bylo originalitě a zvláštností nakloněno, jinakost byla přijímána kladně. Ačkoli individualistů Fieldova ražení nebylo v žádném oboru k nalezení mnoho, bývali ve společnosti přijímáni či alespoň respektováni, o čemž svědčí i různé mecenášské podniky. Stejně tak byla tehdejší společnost relativně přístupná satíře a kritice, Field tedy patrně nebyl „odstrčeným“ ani osamoceným více, než sám chtěl nebo považoval za nutné a tato „odstrčenost“ nemusela být (a Fieldovi nejspíš opravdu nebyla) nepříjemná. Tlak, který člověka nutí přizpůsobit se konvenčním normám většinové společnosti a zapadnout, byl v této době v každém případě minimální.“

Str. 25: Autorka píše: „Nebyl člověkem schopným a ochotným podřizovat se autoritě, tím spíše té, kterou sám neuznával, zároveň však zcela jistě nebyl odhodlaným bojovníkem.“ - Nezapomínejme, že Field byl členem KSČ a pravidelně se zúčastňoval stranických schůzí ve svazu spisovatelů! Jestliže by se autorka měla v souvislosti s básněmi z psychiatrické léčebny něčím zabývat, pak pravděpodobně také tímto. Právě po těchto schůzích byla v kruhu přátel v klubu spisovatelů rozvíjena mytologie krhútů, kterou si pak přivlastnil a adaptoval Ervín Hrych. A rovněž v klubu spisovatelů vyvrcholil Fieldův alkoholismus (o němž se zmiňuje dr. Kölbl), který jej přivedl na psychiatrii (to však nebyla hlavní diagnóza).

Str. 26: Autorka by měla vědět, že Karel Čapek nezemřel v období druhé světové války.

Autorka píše: „Pro Fielda bylo pravděpodobně i proto těžké najít si přátele či autory s obdobným pohledem na život a tvorbu, neboť těch, kteří by měli stejné životní zkušenosti jako on, zůstalo jen nemnoho.“ Co myslí autorka „stejnými životními zkušenostmi“? To by vyžadovalo specifikaci (zkušenosti pohrobka, účastníka první světové války, životního i literárního outsidera, příležitostného literáta, osobního ztroskotance, alkoholika, křesťana s židovskými předky, komunisty atd. – co konkrétně?) Osobní životní zkušenosti jsou nezaměnitelné, individuální, velmi specifické. Field však měl i v padesátých letech dost velký okruh přátel mezi svými vrstevníky, a byli mezi nimi rovněž někteří literáti a umělci, namátkou novinářka Ma-Fa, již zmíněný Arno Kraus, Géza Včelička a jiní z bohémských společností, které se scházely od první republiky do padesátých let U Pinkasů, U Mázlů a hlavně ve Fieldově oblíbené pivnici „Lochness“, či v

„uměleckém“ salonu dr. Josefa Tichého na Václavském náměstí atd. A v šedesátých letech zase bavil a inspiroval svými „krhúty“ kroužek přátel v klubu spisovatelů (Jan Kloboučník, Ervín Hrych, Radovan Krátký aj.). O tom se lze ostatně dočíst v Divokém víně (z roku 1968).

Str. 27: „Vrchol Fieldovy tvorby bývá viděn obvykle (můžeme-li něco takového vzhledem k nemnoha kritikám konstatovat) v jeho třetí vydané sbírce Lomikel na dlásnech.“ - Toto tvrzení by bylo třeba doložit. Já například považuji za významnější sbírku Kruhy pod očima (1933), kterou se ovšem autorka z neznámých důvodů vůbec nezabývá. Proč?

Autorka slibuje „popsat autorův vývoj a objasnit, proč Kosočtverce na ohradách měly na rozdíl od Morodochia alespoň relativní úspěch u čtenářů“ Čím ale může doložit, že sbírka Kosočtverce na ohradách měla „relativní úspěch u čtenářů“? Tato sbírka (1930) byla za autorova života vydána, verše z pozůstalosti pod editorem zvoleným názvem Morodochium vyšly v nejširší podobě až posmrtně, a to více než čtyřicet let po svém vzniku, navíc ve zcela jiném dobovém i literárním kontextu. A sbírka Morodochium byla pro čtenářský zájem vydána opakovaně, bylo by třeba také upřesnit, které vydání má autorka na mysli. Autorka zde srovnává něco, co je podle mého názoru jen těžko srovnatelné – sbírku z mládí (vlastně knižní debut) se souborem připraveným editorem z pozůstalosti a vydaným dlouho po autorově smrti.

Str. 32: Autorka píše: „Field žil v době tvorby Lomikela více méně spokojeným životem (alespoň porovnááme-li toto období například s obdobím poválečným)“. To je odvážné tvrzení, které by rovněž bylo třeba doložit. Všechny tři vydané sbírky uspořádali a soukromě vydali jeho přátelé (podle jedné z nich dokonce bez autorova vědomí) a jsou v nich obsaženy básně z různých let. O básnickově situaci a pohledu na svět nejvíce vypovídá sbírka Kruhy pod očima (1933), jejíž básně nevznikaly o mnoho dříve než básně z Lomikela (kde jsou totiž mj. obsaženy i texty mnohem starší), a ta rozhodně nevypovídá o „více méně spokojeném životě“ – právě naopak. Rovněž na **str. 38** autorka opakuje: „žil nejspíš relativně spokojeným životem“; tuto opakovanou autorčinu domněnku by opravdu bylo třeba doložit.

Str. 41: Autorka píše: „Kompozice sbírky Kosočtverce na ohradách není zdaleka tak promyšlená, jako kompozice Morodochia (ačkoli básně jistě nejsou seřazeny nahodile)...“ Kdyby autorka porovнала konvoluty básní s tematikou „šestnácti pavilonů“, jak jsou obsaženy ve fondu pozůstalosti, s publikovanou verzí (1998), zjistila by, že kompozice je Fieldova pouze zčásti, publikovaná verze byla uspořádána editorem.

Str. 42: Čím autorka doloží tvrzení, že „vztah veřejnosti k duševně nemocným byl v padesátých letech nesrovnatelně horší než dnes“? Pokud na toto téma zná sociologickou studii, měla by ji uvést.

Str. 43: Pokud v Morodochiu Field užívá jména, jde skutečně o konkrétní osoby (viz např. Duras, známý šachista).

Str. 45: Autorka znovu píše: „Sbírka Morodochium je, možno říci na rozdíl od Fieldových ostatních sbírek, pečlivě komponována. Její úvod i závěr tvoří krátká, čtyřveršová epigramatická báseň...“ a „Vzhledem k tomu, že obě dvě sbírky jsou v tomto ohledu komponovány stejně, můžeme se domnívat, že se jedná o autorský záměr nebo o Fieldův zvyk.“ Tato kompozice (opakuji) není Fieldova, nýbrž editorova.

Str. 47: „Otázkou však je, zda tato díla skutečně vznikla, či zda šlo jen o další z Fieldových mystifikací (příčemž obě možnosti jsou zhruba stejně pravděpodobné, Kovařík se přiklání k té první).“ - Tím, zda některé zmiňované práce Field napsal a byly ztraceny, nebo zda byly pouhým neuskutečněným záměrem, případně pouze vymyšleným názvem, jsem se zabýval v doslovu k výboru Fieldových veršů Odysea nočního buditele, 1993 (O dědečkovi zvíci pivní láhve a jiné zlomky ztracených textů; přetištěno v knize Literární mýty, záhady a aféry, 2003). Otázka je mnohem širší, nelze konstatovat, že se z uvedených variant přiklání jen k jedné; u jednotlivých Fieldem zmiňovaných titulů je to různé. Zásadní otázka je, odkud o názvech těchto zřejmě neexistujících prací víme. Autorka se tím nezabývá, údaje pouze přebírá z mé studie. Přitom tato otázka je podstatná – autor tyto názvy uvedl na dvou místech: jednak v závěru jedné ze svých sbírek, jednak v dotazníku pro svaz spisovatelů. V obou případech chtěl přesvědčit o větší šíři svých

prací, v prvním případě snad i záměr určité texty napsat (ovšem uvádí tu také napsané a dosud nevydané Prakršno), v druhém možná opravdu zmiňoval ztracené texty. A jestli bychom u Fielda chtěli hledat mystifikaci, pak možná právě zde.

Autorka píše: „(připomeňme například Fieldovův [sic!] únik z maďarské fronty za první světové války, jehož docílil díky patrně jen vymyšlené chorobě).“ - V Maďarsku nebyla fronta, tam bylo hluboké zázemí. A Field zde byl skutečně v nemocnici, jednak na očním oddělení, jednak pro onemocnění ucha. S obojím měl potíže až do konce života.

Str. 48: „V Lomikelu na dlásnech či v Prakšnu [sic!] se setkáváme se silnou mystifikací, autor zde však čtenáři předkládá skutečně svou tvorbu, neglosuje tvorbu či činy někoho jiného (nebo to alespoň činí v menší míře než prvních dvou uvedených sbírkách). Zároveň je mystifikace v Prakšnu místy tak vysoká, že přestává být pro čtenáře matoucí, neboť naprosto není uvěřitelná.“ Zde by opravdu měla autorka vysvětlit, v čem mystifikaci spatřuje, zvláště, chce-li se držet pojetí Jana Mukařovského, jak píše v poznámce pod čarou na předchozí straně. Nelze přece zaměňovat fantazii a imaginaci za mystifikaci!

Str. 49: „Tato mystifikace počíná již několika Fieldovými jmény a pseudonymy a vrcholí fantaskní filosofií, již autor předkládá v Prakšnu a v Lomikelu na dlásnech. V tomto oddíle se zaměříme na Fieldovu mystifikaci literární (opomineme tedy četné mystifikující historky, jimiž sám opředl svůj život)...“ Pseudonymy nejsou přece mystifikací, ale běžným literárním zvykem. Spíše to byla Fieldova záliba a jazyková hra, podle situací si pohrával se svým jménem – Rozina Sepranec (v době vrcholícího alkoholismu), Theo Trefil (v době hospitalizace) apod.

Str. 50: Hovořit o mystifikaci u Jakuba Hrona je diskutabilní. Autorka sama uvádí, že „Hron své texty minil beze zbytku vážně“. Skutečně věřil svým objevům, ať už u oblasti filozofie, fyziky či jazykovědy, neváhal svá díla vydávat vlastním nákladem jako vědecká. To bych neoznačoval za mystifikaci. Určitě to neodpovídá pojetí Jana Mukařovského, k němuž se autorka hlásí. Hronovy texty totiž v žádném případě nelze označit za „fiktivní projev, jehož cílem je recipienta oklamat, tedy vlastně lež“. Hron neměl vědomý cíl recipienta oklamat, naopak, myslel vše smrtelně vážně. Jazykové hříčky u Fielda rovněž přece nelze považovat za mystifikaci. Těžko lze souhlasit s tím, když autorka Fieldova vymyšlená slova pramenící čistě z jeho jazykové hravosti nazývá mystifikací. Podle tohoto principu by pak např. taková díla jako Alenka v říši divů či Morgensternovy básně byla mystifikací?

PhDr. Petr Kovařík

V Praze dne 2. září 2012